

HOOFSTUK 5

PLEEGSORGBELEID EN -PROSEDURES

5.1 INLEIDING

In die vorige hoofstukke is die algemene sisteemteorie as teoretiese fundering vir pleegsorg, die sorgbehoewende kind en pleegsorg in Suid-Afrika, bespreek. Die doel van die navorsing is om 'n opleidingsprogram vir voornemende pleegouers te ontwikkel. Kennis van die bestaande pleegsorgbeleid van welsynsorganisasies is dus as noodsaaklik gesien in vergelyking met die beleid van die Ondersteuningsraad.

In hierdie hoofstuk word aandag gegee aan die verskillende beleid en prosedures rakende pleegsorg ten opsigte van die Ondersteuningsraad, Kinder- en Gesinsorgvereniging van Suid-Afrika en die Christelike Maatskaplike Raad. Soos vermeld in hoofstuk een, kon geen bestaande resente nagevorste *opleidingsprogramme* vir voornemende pleegouers bekom word nie en is die opleiding van voornemende pleegouers die verantwoordelikheid van die maatskaplike werkers wat betrokke is by die verskillende organisasies. Dit was vir die navorser veral belangrik om die beleid vanaf die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling te bekom, aangesien die staat die riglyne vir maatskaplike dienslewering aan die verskillende welsynsorganisasies, daarstel. Vir die doeleindes van hierdie studie, word gebruik gemaak van die riglyne soos vervat in die *Draft Discussion Document on Foster Care Guidelines* van die Department van Maatskaplike Ontwikkeling, soos opgestel deur Scholtz (1997:1-24). Alhoewel hierdie dokument na tien jaar nog nie goedgekeur is nie en tans steeds onder bespreking is, gee dit wel riglyne ten opsigte van pleegsorg en pleegsorgdienste. Die *South African Yearbook of Social Development* (2006:1-53), is ook as basis gebruik vir die bespreking van beleid en prosedures van die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling. 'n Kort evaluering sal na afloop van die bespreking van elke organisasie se beleid gedoen word.

Die doel van hierdie soektog na beleid en bestaande opleidingsprogramme was om die mees resente en noodsaaklike inligting aangaande pleegsorg te bekom vir insluiting in die opleidingsprogram vir voornemende pleegouers, en vir uitbouing van die navorser se kennisbasis. Die vergelyking van die bestaande beleid was dus nie om tekortkominge uit te

wys nie, maar ter aanvulling en ondersteuning – uitbouing van die beleid van die Ondersteuningsraad ten opsigte van pleegsorg. Geen empiries geverifieerde opleidingsprogramme kon in die akademiese literatuur binne die Suid-Afrikaanse konteks via Sabinet se databasis opgespoor word nie. Die navorser het eers kennis geneem van Delport (2007) se navorsing waarin sy ‘n groepwerkintervensieprogram vir verwante pleegplasing ontwikkel het, nadat die navorser se empiriese ondersoek reeds voltooi was.

‘n Soektog is ook geloods na internasionale bronne met betrekking tot bestaande opleidingsprogramme vir voornemende pleegouers. Dit het bevestig dat die opleiding van voornemende pleegouers aanbeveel word; die inhoud van so ‘n program word egter nie breedvoerig gegee nie. Die United Kingdom (UK) Fostering Agency (2007:1) meld die volgende: “FCA is committed to providing quality training that is accessible and relevant in order to help foster carers deal with the many demanding complex aspects of fostering.” Volgens die UK Fostering Agency (2007:1), inkorporeer die opleiding van voornemende pleegouers die volgende aspekte:

- kinderbeskerming;
- dienste aan kinders wat blootgestel was aan mishandeling en verwaarlosing;
- die hantering van gedragsmoeilike kinders;
- identiteits- en selfbeeldontwikkeling;
- gesondheid en veiligheid;
- mediese versorging van pleegkinders;
- opvoeding en opleiding van pleegkinders; en
- die bemagtiging van pleegkinders.

Dit lyk dus of hierdie bemagtigingsprogramme vir pleegouers en pleegkinders is na plasing. Voornemende pleegouers moet opleiding ontvang, maar die inhoud van so ‘n opleidingsprogram word ook nie gegee nie (New Zealand Family and Foster Care Federation, 2007:1).

Verskeie programme word gevind en hou verband met die hantering van kinders se afwykende gedrag.

Die volgende Suid-Afrikaanse welsynsorganisasies is genader om inligting te verkry rakende hul *opleidingsprogramme* vir voornemende pleegouers:

- Die Department van Maatskaplike Ontwikkeling: Beskik oor geen eenvormige resente nagevorste opleidingsprogram vir voornemende pleegouers nie.
- Die Suid-Afrikaanse Vrouefederasie: Opleiding van pleegouers word wel gedoen, maar daar bestaan nie 'n skriftelike program vir die opleiding van pleegouers nie.
- Kinder- en Gesinsorgvereniging van Suid-Afrika: Het geen opleidingsprogram vir voornemende pleegouers nie; opleiding word deur die verskillende maatskaplike werkers gedoen.
- Die Christelike Maatskaplike Raad: Beskik nie oor enige skiftelike opleidingsprogramme nie, alhoewel hulle aandag gee aan die opleiding van voornemende pleegouers.
- Die Ondersteuningsraad: Die navorsers is verbonde aan hierdie organisasie en het weens die leemte aan enige opleidingsprogram vir voornemende pleegouers, besluit om so 'n program te ontwikkel.

'n Internasionale organisasie, Child in Crisis, bied kort kursusse oor pleegsorgprogramme vir maatskaplike werkers aan, maar die inhoud van so 'n program kan nie bekom word nie. Uit gesprekke met bogenoemde welsynsorganisasies, was dit egter duidelik dat daar wel 'n behoefte aan so 'n resente empiries nagevorste opleidingsprogram vir voornemende pleegouers bestaan.

Tydens die verdere proses om die pleegsorgbeleid by die verskillende organisasies te bekom, is bevind dat sommige welsynsorganisasies ook nie oor 'n saamgestelde skriftelike beleid beskik nie of in die proses is om hul pleegsorgbeleid te hersien. Die beleid van die verskillende welsynsorganisasies wat in hierdie hoofstuk bespreek word, is dus slegs daardie dokumentasie en inligting wat bekom kon word. Met die bestudering van die verskillende beleidsdokumente, is geen inligting deurgegee oor die wyse en inhoud van die *opleiding* van voornemende pleegouers nie.

5.2 OMSKRYWING VAN BELEID

Volgens Anderson (1997:9), word beleid soos volg omskryf: "...policy is directed towards accomplishing some purpose or goal." Die *Verklarende Handwoordeboek van die Afrikaanse Taal* beskryf "beleid" as 'n program vir die bestuur van iets (Odendal & Gouws, 2005:79). Volgens Anderson (1997:9), het 'n politieke wetenskaplike, Carl J Friedrich, beleid gesien as: "...a proposed course of action of a person, group, or government within a given environment providing obstacles and opportunities which the policy was proposed to utilize and overcome in an effort to reach a goal or realize an objective or a purpose." Openbare beleid behels daardie beleid wat deur staatsinstansies ontwikkel word. Vir die bespreking van die beleid van die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling in hierdie hoofstuk, word die beskrywing van publieke beleid, as uitgangspunt gebruik.

Beleid kan geklassifiseer word as substantief of proseduraal. Substantiewe beleid het te make met dit wat die regering beplan om te doen, byvoorbeeld die konstruksie van snelweë of die betaling van maatskaplike toelaes. Hierdie beleid dra direk daartoe by, dat die populasie voordele of nadele daaruit verkry. Prosedurale beleid verklaar hoe iets uitgevoer gaan word, en wie die aksie gaan onderneem (Anderson, 1997:14).

Die pleegsorgbeleid en -prosedure van die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling asook die drie genoemde welsynsorganisasies, word vervolgens bespreek:

5.3 DIE DEPARTEMENT VAN MAATSKAPLIKE ONTWIKKELING

5.3.1 Inleiding

Die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling het bronne, dokumente en inligting aangaande pleegsorg opgestel en beskikbaar gestel. Die navorser het van hierdie dokumente kennis geneem en dit behels die volgende:

- Verslag van die komitee van ondersoek na pleegsorg van kinders (1990);
- Information guide for social workers on the practical application of the Child Care Act 74 of 1983, as amended and regulations (1998); en
- South African Yearbook (2006).

Die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling beskik nie oor 'n spesifiek geformuleerde pleegsorg beleidsdokument nie, maar wel oor 'n handleiding wat opgestel is om basiese riglyne oor pleegsorg vir welsynsorganisasies daar te stel. Hierdie *Draft Discussion Document on Foster Care Guidelines*, soos opgestel deur Scholtz (1997:1-24), gee wel riglyne ten opsigte van pleegsorg en pleegsorgdienste. Hierdie dokument is egter na tien jaar, nog nie goedgekeur nie. Die doel van hierdie dokument was om dit aan welsynsorganisasies bekend te stel, maar dit het tot op hede nog nie gerealiseer nie. Die rede waarom hierdie dokument teruggehou is, is egter nie aan die navorser bekend nie.

Hierdie basiese riglyne (Scholtz, 1997:1-24) word as basis vir die bespreking gebruik en behels die volgende:

5.3.2 Die pleegkind

Voor finale plasing:

- 'n volledige assessering ten opsigte van die betrokke kind en die biologiese ouers moet onderneem word, voordat die kind in pleegsorg geplaas kan word;
- die assessering moet deur 'n gekwalifiseerde maatskaplike werker gedoen word, in samewerking met ander professionele persone, indien nodig;
- maatskaplike werkers betrokke by die assessering, moet sensitief wees vir die betrokke kind se kultuur, taal, godsdiensoortuiging, tradisies, lewenstyl en metodes van probleemoplossing;
- alle inligting en besluitneming moet gedokumenteer word en vertroulik hanteer word;
- die volgende kriteria moet in ag geneem word tydens die assessering van die betrokke kind, naamlik:
  - die beste belang van die kind moet altyd voorkeur geniet
  - die vaardigheid van die organisasie wat pleegsorgtoesigdienste lewer, moet van gehalte getuig
  - die kind moet so na as moontlik aan sy biologiese ouers geplaas word
  - die kind moet sover moontlik in familie se sorg geplaas word
- die kind en sy biologiese ouers maak deel uit van die besluitnemingsproses oor die kind se plasing in pleegsorg;
- 'n kind met spesiale behoeftes moet in 'n gesin geplaas word, waar die nodige aandag aan hierdie behoeftes gegee kan word;
- inligting rakende die tipe, asook die frekwensie van kontak met sy biologiese ouers, moet aan die kind deurgegee word; en

- die kind is geregtig op vooraf besoeke aan sy voorgenome pleegouers.

Tydens plasing:

- onmiddellike kort- en langtermyn doelwitte vir die kind se versorging moet nagevolg word, in samewerking met permanensiebeplanning gerig op die behoeftes van die kind;
- die pleegkind is betrokke in die ontwikkeling van sy individuele versorgingsplan; en
- die toekomsbeplanning ten opsigte van die kind moet aan die kind self, sy biologiese ouers en die pleegouers, bekend gemaak word.

Na plasing:

- die kind moet ingelig wees oor sy verantwoordelikhede in sy pleegsorgplasing;
- die kind moet kennis dra van die huisreëls van sy pleegouers, asook die gevolge van enige wangedrag;
- daar moet in die kind se gesondheids-, skolastiese, ontspannings-, fisiese en emosionele behoeftes voorsien word;
- die kind moet gemotiveer word tot positiewe kontak met sy biologiese ouers; en
- die kind moet toegelaat word om eie idees en opinies te kan lug, sonder die vrees om daarvoor aangespreek te word.

5.3.3 Die pleeggesin

Voor plasing:

- *bewuswordingsprogramme* vir voornemende pleegouers moet op deurlopende basis bemark word;
- die voornemende pleegouers moet 'n *opleidingsprogram* deurloop, om sodoende 'n ingeligte keuse rondom pleegsorg te kan maak (soos deur die navorser gedoen word);
- die voornemende pleegouers moet gemotiveer word om op deurlopende basis by die *behandelingsprogram* betrokke te bly;
- die voornemende pleegouers moet oor die volgende eienskappe beskik:
  - geniet om vir kinders te sorg
  - is geduldig, verdraagsaam, buigsaam en liefdevol
  - is sensitief vir kulturele verskille
- die voornemende pleeggesin voldoen aan die vereistes wat belangrik is vir die veiligheid en gesondheid van alle kinders; en
- voornemende pleegouers word gekeur volgens die beleid en werkwyses van die verskillende welsynsorganisasies.

Tydens plasing:

- 'n geskrewe ooreenkoms moet bestaan tussen die pleegouers en die betrokke welsynsorganisasie; en
- pleegouers is ingelig ten opsigte van hul regte, verantwoordelikhede en werkwyses rakende pleegsorg.

Na plasing:

- die pleeggesin is ingeskakel by relevante formele en informele ondersteuningsisteme in hul gemeenskap (na afloop van die opleidingsessies met voornemende pleegouers, gee die navorser aan hulle 'n hulpbronyls van terapeute, sielkundiges, psigiaters en ander professionele dienste waarvan hulle gebruik kan maak);
- effektiewe en voldoende pleegsorgtoesigdienste word aan die pleeggesin gelewer volgens die behandelingsplan;
- die pleeggesin ontvang 'n pleegkindtoelaag;
- die pleeggesin deurloop opvolg opleidingsprogramme; en
- deurlopende roetine en reëls word in die pleeggesin nagevolg om aan die pleegkind die nodige sekuriteit te kan bied.

5.3.4 Die biologiese ouers

Voor plasing:

- die biologiese ouers moet toegang hê tot 'n verskeidenheid van hulpbronne en ondersteuningsisteme wat as 'n voorkomende maatreël dien, voordat die besluit geneem word om 'n kind te verwyder;
- die ouers moet vooraf ingelig en voorberei word op die beoogde verwydering van hul kind;
- die ouers moet ingelig word ten opsigte van hul regte en verantwoordelikhede; en
- die biologiese ouers mag uitspraak gee, hul opinies lug en hul gevoelens verbaliseer sonder die vrees vir ernstige gevolge.

Tydens plasing:

- die biologiese ouers moet gemotiveer word om deel te neem aan die behandelingsprogram waarop ooreengekom is, met die oog op die herstel van hul kind in hul sorg, mits hul omstandighede dit sou toelaat.

Na plasing:

- moet op deurlopende basis kontak met hul kind maak en behou;
- word ingelig ten opsigte van enige veranderinge en geleentheid in hul kind se lewe;
- het 'n reg om hulself te verdedig in die kinderhof, indien hulle nie met die bevinding saamstem nie;
- moet op deurlopende basis die geleentheid gegun word om hul kind in hul sorg teruggeplaas te kry; en
- is voldoende ingelig ten opsigte van die omstandighede waaronder hul kind aangeneem kan word.

5.3.5 Seleksie kriteria vir voornemende pleegouers

Die *South African Yearbook of Social Development* (2006:20) meld die volgende: “Adequate training and preparation of foster carers are important elements in meeting childrens’ needs.” Dit is dus belangrik om te bepaal of alle pleegouers geselekteer moet word volgens bapaalde kriteria, en of van hulle verwag sal word om spesifieke opleiding te deurloop. Daar word verder melding gemaak dat die welsynsorganisasies wat pleegsorgdienste lewer, opleidingsprogramme saamstel en aanbied op grond van hul eie beleid en hulpbronne, indien gestruktureerde opleiding wel plaasvind

5.3.6 Korttermyn- en langtermynpleegsorg

Die *South African Yearbook of Social Development* (2006:10) meld dat voorsiening gemaak behoort te word vir verskillende vorms van substituuksorg. Hierdie verskillende vorms behels korttermyn- en langtermynpleegsorg, en verwante en nie-verwante pleegsorg. Die aanbeveling word gemaak dat by verwante pleegsorg, onderskeid ook getref moet word tussen formele pleegsorg waar die plasing deur 'n hofbevel geskied, en informele pleegsorg, waar die versorging van die kind tussen familie onderling onderneem word.

5.3.7 Permanensiebeplanning

Die nuwe paradigma in die versorging van kinders, is gerig op die sterkte van gesinne wat die nodige hulpbronne benut om die veiligheid van hul kinders te verseker. Permanensiebeplanning is gebaseer op die ekologiese perspektief wat die interaksie tussen lewende organismes en hul omgewing onderlê. Die doel is om die interaksie tussen mense

en hul omgewing te verbeter sodat hul kapasiteit verhoog kan word (Grobelaar & Louw, 1990:17).

Permanensiebeplanningsopsies sluit die volgende in:

- 'n kind moet in sy ouerhuis aanbly, terwyl ondersteuning ontvang word om hierdie plasing in plek te hou;
- indien 'n kind verwyder moet word, is dit in sy beste belang om eerder by familie geplaas te word, met die doel om so gou moontlik weer in sy ouers se sorg teruggeplaas te word; en
- indien terugplasing van 'n kind in sy ouers se sorg nie moontlik is nie, moet 'n permanente plan ten opsigte van plasing deurgevoer word (Human 1994:105).

5.3.8 Regte en verantwoordelikhede van pleegouers

Pleegouers word belas met al die verantwoordelikhede wat met pleegsorg gepaardgaan, maar sonder die besluitnemingshoedanighede in verskeie pleegsorgsituasies. Dit is belangrik dat dus ondersoek moet word of langtermynpleegouers, meer regte gegee kan word met betrekking tot hul pleegkinders. Huidige wetgewing, volgens die Wet op Kindersorg, 1983 (Wet 74 van 1983) en die nuwe Kinderwet, 2005 (Wet 38 van 2005), bepaal dat die biologiese ouers steeds voogdyskap oor hul kinders behou, selfs nadat hulle in pleegsorg geplaas is; hulle behou dus hul regte wat met hul voogdyskap gepaardgaan (*South African Yearbook of Social Development*, 2006:28)

5.3.9 Pleegkindtoelaag en gratis skoolonderrig

Die Aids Survival Kit (2007:1) beskryf die doel van staatstoelaes soos volg: "In South Africa grants are meant for people who are South African citizens, who are most in need and who meet the respective requirements. Grants are paid to alleviate poverty and to the principle of solidarity." Pleegouers ontvang maandeliks 'n pleegkindtoelaag van R 580 per maand van die staat vir elke pleegkind wat in hul sorg verkeer, en wat aangewend word vir die versorging van die betrokke kind(ers). Pleegkinders verkry ook gratis skoolonderrig en hierdie kostes word deur die staat gesubsidieer (Gillwald, 2002). Pleegouers is egter self verantwoordelik vir die betaling van kleuterskoolfondse, privaatskole en administrasiefooi.

5.3.10 Evaluering

Die handleiding van Scholtz (1997:13-24) is baie vaag en algemeen, wat daartoe kan bydra dat dit verskillend deur maatskaplike werkers geïnterpreteer en in die praktyk toegepas kan word. Daar is ook nie werklik enige vorm van onderskeid tussen persone en die vereistes waaraan hulle moet voldoen om as pleegouers gekeur te word nie. Die handleiding is eerder gerig op verwagtinge wat aan maatskaplike werkers, pleegouers en biologiese ouers gestel word, eerder as op vereistes waaraan voornemende pleegouers moet voldoen.

Daar word wel melding gemaak dat pleegouers 'n opleidingsprogram moet deurloop om ingeligte keuses ten opsigte van pleegsorg te kan maak, maar die inhoud van so 'n program word glad nie genoem nie. Dit blyk dat die detail ten opsigte van die handleiding aan die diskresie van die onderskeie welsynsorganisasies oorgelaat word.

Die *South African Yearbook of Social Development* (2006:1-53), erken dat leemtes ten opsigte van die opleiding van voornemende pleegouers bestaan. Die aanbeveling word gemaak dat 'n opleidingsprogram vir voornemende pleegouers ontwikkel moet word wat deur alle welsynsorganisasies geïmplementeer kan word.

5.4. DIE ONDERSTEUNINGSRAAD

Die volgende aspekte is in die Pleegsorgbeleid van die Ondersteuningsraad (2004) vervat:

5.4.1 Inleiding

Die Ondersteuningsraad is 'n welsynsorganisasie van die Nederduitsch Hervormde Kerk en erken die reg van die ouers om hul eie kind op te voed en te versorg, en so hul Bybelse opdrag (ander kulture en religieuse denominasies ingesluit) en doopbelofte na te kom (*Departement van Gesondheidsdienste en Welsyn*, 1990:5). Die Ondersteuningsraad rig en prioritiseer daarom sy maatskaplikewerk-dienslewering op die instandhouding van die eenheid van die gesin, sodat alle jong persone/kinders so lank as moontlik binne gesinsverband kan aanbly. Dit gebeur egter dat ouers dikwels nie daartoe in staat is om hul kinders te versorg nie, sodat dit nodig is om kinders uit hul ouers se sorg te verwyder. Wanneer kinders uit ouerlike sorg verwyder word, is daar 'n kontinuum van versorging waarvolgens hierdie kinders geplaas word. Hierdie kontinuum van versorging verseker dat

sorgbehoewende kinders en hul gesinne toegang het tot 'n reeks gedifferensieerde dienste (Plumer, 1992:100).

Pleegsorg is een van die plasingsoommoontlikhede waarbinne hierdie voortgesette dienslewering moet plaasvind.

5.4.2 Verwagtinge wat ten opsigte van pleegsorg gestel word

Verwagtinge wat ten opsigte van pleegsorg gestel word, behels die volgende:

- die kind moet vir die kortste moontlike tydperk geplaas word, om aan die ouers die geleentheid te bied om met die nodige gesinsherenigingsdienste hul omstandighede te verander en/of te verbeter sodat terugplasing van hul kind kan realiseer;
- die kind se potensiaal moet ontgin word;
- die kind se identiteit en sy gevoel van 'behoort aan' moet versterk word;
- verdere beskadiging van die kind se ontwikkelende persoonlikheid moet voorkom word en is die kind daarom aangewese op veiligheid, sekuriteit en geborgenheid om te kompenseer vir vroeëre verwaarlosing;
- dienslewering moet gerig wees op die behoud, ondersteuning, kommunikasie en verhouding tussen kinders en hul gesinne van oorsprong (tensy bewys dat dit nie in die kind se beste belang is nie), asook die uitbreiding of vermeerdering van die tyd wat die kind in die versorging van sy gesin bestee; en
- daar moet gestreef word na suksesvolle ononderbroke pleegplasinge en verhoudings, en die oorplasinge van een versorgingsposisie na 'n ander, moet dus vermy word.

5.4.3 Doel van pleegsorg

Die doel van pleegsorg behels die volgende:

- om aan kinders en jeugdige versorging en koestering binne 'n veilige en gesonde omgewing met onvoorwaardelike ondersteuning te voorsien;
- om te verseker dat daar aan kinders se fisiese, psigiese, emosionele en religieuse behoeftes voldoen word;
- om in die ontwikkelende behoeftes van kinders te voorsien deur:
  - die opbou van egokragte ondersteunend aan eie etniese kulturele identiteit
  - die voorsiening van positiewe leiding

- gebruikmaking van toepaslike dissipline
  - intellektuele-opvoedkundige groei te bevorder
  - die ontwikkeling van interpersoonlike verhoudinge te bevorder
  - om ontwikkelingsagterstande te behandel
- die aanmoediging, ondersteuning en fasilitering van verhoudinge tussen kinders, jeugdige, hul ouers en familielede;
- om gesinne en gesinsverhoudinge te versterk en te bewaar waar dit ook al in die beste belang van die kind is;
- om positiewe hanteringsmeganismes by kinders aan te kweek;
- om te werk na herstel in ouerlike sorg, maar indien dit nie in die kind se beste belang blyk te wees nie, langtermynbeplanning te doen;
- om aan die kind ekonomiese, opvoedkundige, maatskaplike en gesondheidsdienste te voorsien; en
- om aan die kind die nodige bystand en sosialiseringseleenthede in die oorgang van kindwees na volwassenheid, te bied (*South African National Council for Child and Family Welfare*, 1987:88-90).

5.4.4 Kinders wat op pleegsorg aangewese is

Kinders wat op pleegsorg aangewese is, sluit in:

- kinders wat daartoe in staat is om emosionele verhoudings met ander te bou;
- kinders met spesiale behoeftes wat intensiewe individuele aandag verg;
- adolessente wat 'n behoefte aan geborgenheid en die sekuriteit van 'n gesin het;
- kinders wat nie by inrigtingversorging sal baatvind nie;
- pleegsorg moet altyd eerste as versorgingsposisie vir voorskoolse kinders oorweeg word; en
- bereidwilligheid van biologiese ouers om in spanverband as vennote saam met die pleegouers, in belang van die kind se herstel in ouerlike sorg, te werk.

5.4.5 Tipes plasinge

5.4.5.1 Plek van veiligheid

Dit is slegs 'n tydelike plasing en stel maatskaplike werkers in staat om 'n meer definitiewe langtermynbeplanning vir die kind daar te stel. Hierdie plasing kan ook as terapeutiese

middel gebruik word in die beplanning en voorsiening van geskikte kort- of langtermynsubstituutsorg (Skelton, 1998:130).

5.4.5.2 Korttermynplasing

Hierdie plasing gee aan die maatskaplike werker en die biologiese ouers die geleentheid om die gesinsfunksionering te herstel, sodat die kind na sy ouers se sorg kan terugkeer. Korttermynplasing word gebruik wanneer die kind in ouerlike sorg herstel word, sodra die ouers hul volle verantwoordelikheid teenoor die kind kan nakom. Hierdie plasing duur 'n paar maande of twee jaar (*Departement van Gesondheidsdienste en Welsyn*, 1990:11).

5.4.5.3 Permanente of langtermynpleegplasing

Pleegsorg behoort altyd tydelik van aard te wees. Dit gebeur egter dat kinders nie in hul ouers se sorg herstel kan word nie. In hierdie gevalle is dit belangrik om permanensiebeplanning vir die kind te ontwikkel (Schultz, 2002:87).

5.4.6 Pleegsorgtoesigwerkers

5.4.6.1 Verantwoordelikhede

Die verantwoordelikhede van die pleegsorgtoesigwerker behels die volgende:

- om alle kinders binne die kinder- en jeugsisteem in vennootskap met ander rolspelers te beskerm;
- om binne die raamwerk van die Wet op Kindersorg, 1983 (Wet 74 van 1983) en verwante wetgewing te werk;
- om as pleegsorgtoesigwerker opgelei te word;
- om 'n effektiewe, bekwame en hoë standaard van dienste aan kinders en hul gesinne te lewer;
- om die aktiwiteite van die pleegsorgevaluasiekomitee tot voordeel van die pleegsorgplasing aan te wend;
- die keuring, opleiding, en ondersteuning van pleeggesinne, kinders en hul biologiese ouers moet op 'n deurlopende basis tydens die pleegsorgproses plaasvind;
- om te alle tye professioneel op te tree;

- om die kinders, pleeggesinne en biologiese gesinne te alle tye as lede van die span te ag, op hoogte van al die ontwikkelings te hou en deurgaans relevante inligting te deel;
- om te verseker dat daar 'n versorgingsplan vir elke kind aan wie dienste gelewer word, bestaan;
- om ondersteuning en berading aan kinders en hul biologiese gesinne te verskaf;
- die dokumentering en beveiliging van alle inligting aangaande die kind, sy biologiese gesin, en die pleeggesin;
- om elke kind wat in pleegsorg geplaas word, voor te berei en te assesseer;
- om pleegsorgmodelle te ontwikkel wat 'n verskeidenheid van lewenstyle, kulture, en sosio-ekonomiese faktore sal akkommodeer;
- om opvolg- en ondersteunende dienste te lewer, nadat die kind in pleegsorg geplaas is;
- om 'n vertrouensverhouding met die kind daar te stel;
- om 'n gemeenskapsgebaseerde ondersteuningsstelsel vir pleeggesinne en pleegkinders daar te stel;
- om die gemeenskap op te voed met betrekking tot pleegsorg ten einde te verseker dat pleeggesinne en maatskaplike werkers ondersteun word; en
- voornemende pleegouers daarop te wys dat die kinders nie getoets is vir MIV/VIGS nie.

5.4.6.2 Regte

Die regte van die pleegsorgtoesigwerker kan soos volg beskryf word:

- om gerespekteer en ondersteun te word;
- om voortdurende opleiding te ontvang;
- om die geleentheid gebied te word om bydraes te lewer tot beleidmaking of wetgewing wat 'n verandering teweeg kan bring in die werk of dienste wat gelewer word;
- om in staat te wees om projekte finansieel en met ander bronne te kan bedryf;
- om minimum en maksimum gevalleladings te bestuur;
- om 'n kliënt/saak oor te plaas indien die maatskaplike werker nie opgewasse voel om die saak te hanteer nie; en
- om te beskik oor 'n konstruktiewe werkomgewing.

5.4.6.3 Vereistes

Vereistes wat aan die pleegsorgtoesigwerker gestel word, behels die volgende:

- daar moet sover moontlik versoenbaarheid in geloof tussen die pleegkind en pleegouer wees, indien kruiskulturele plasings oorweeg word;
- pleegouers moet in kennis gestel word dat die voornemende pleegkind nie getoets is vir MIV/VIGS nie;
- plasings binne familieverband moet voorkeur geniet;
- die tydelikheid van pleegsorg moet aan die pleegouers benadruk word;
- die pleegouers moet aan 'n keurings- en opleidingsprogram onderwerp word;
- 'n volledige passing moet tussen die pleegouer en pleegkind gedoen word (seleksie);
- al die partye (die pleegkind, pleegouers, biologiese ouers en kinders van die pleegouers) moet op die plasing van die pleegkind voorberei word en dit is wenslik dat die partye mekaar voor die tyd moet ontmoet;
- die pleegouers moet ingelig word dat hulle onder toesig van 'n maatskaplike werker sal funksioneer en die vennootskapsbeginsel moet aan hulle verduidelik word;
- by enige voornemende plasing waarby meer as twee kinders betrokke mag wees moet sowel die programbestuurder as die direkteur geken word;
- **geen** plasing mag gedoen word alvorens dit nie met die programbestuurder bespreek is nie;
- geen pleegsorg- of enige plasing mag by enige personeellid van die Ondersteuningsraad gedoen word nie, behalwe in die geval van familieplasings en dan slegs met vooraf toestemming van die programbestuurder;
- pleegsorgplasing by homoseksuele of lesbiese persone moet slegs in uitsonderlike gevalle geskied, moet met omsigtigheid hanteer word en moet voorafgegaan word deur 'n paneelbespreking van kundiges waarby die programbestuurder en direkteur teenwoordig moet wees;
- indien die pleegouers aan 'n kerk verbonde is, moet die plaaslike predikant tydens die keuring en plasing betrokke wees;
- die Art 16(2)-bevel word verleng in die area waar die betrokke kind hom bevind en die pleegsorgtoesigwerker moet toesien dat die gesinsherenigingsverslag betyds ontvang word, ten einde te verseker dat die twee verslae se aanbevelings ooreenstem; en
- die passingsvraelys moet deur maatskaplike werkers as gestandaardiseerde meetinstrument gebruik word tydens oorweging van pleegouers.

5.4.7 Pleeggesinne

5.4.7.1 Verantwoordelikhede

Die verantwoordelikhede van pleeggesinne kan soos volg uiteengesit word:

- om bewus te wees van die kind se emosionele, sosiale, opvoedkundige, kulturele, religieuse en fisiese behoeftes;
- om aan elke kind voedsel, klere, 'n bed en 'n klein persoonlike area te verskaf;
- om elke kind by die aktiwiteite in die huis in te sluit en te verseker dat die kind onvoorwaardelik deur alle gesinslede aanvaar word;
- om verwagtinge en beperkinge uit te klaar;
- om regverdig te dissiplineer;
- om negatiewe gedrag op 'n positiewe wyse te hanteer;
- om goeie gedrag te beloon;
- om die verhouding met die biologiese gesin aan te moedig en te bewaar waar nodig;
- om te luister, te verstaan en aan te moedig ten opsigte van die kind se kulturele en religieuse erfenis, sonder enige vorm van diskriminasie;
- om te reël vir roetine- en nood- mediese en tandheekkundige dienste;
- om verantwoordelikheid vir die kind se daaglikse skoolaktiwiteite te aanvaar;
- om te verseker dat sover moontlik in die kind se skolastiese behoeftes voorsien word;
- om die kind se egokragte en positiewe selfbeeld op te bou;
- om die kind en sy biologiese gesin te respekteer;
- om met al die rolspelers saam te werk;
- om te help om die kind voor te berei op herstel in ouerlike sorg of plasing by vriende, familie of alternatiewe langtermynsubstituutsorg;
- om die kind te help om selfhandhawend te wees;
- om te sorg dat die voorwaardes van die werkooreenkomste deur al die partye nagekom word;
- om die kind aan te moedig om sy biologiese ouers te respekteer;
- om sorg te dra dat die pleegkindtoelaag tot voordeel van die kind aangewend word; en
- om vertroulikheid te handhaaf.

5.4.7.2 Regte

Die regte van pleeggesinne kan soos volg omskryf word:

- om as individue met respek en agting behandel te word;
- om as lede van die pleegsorgtoesigspan geïdentifiseer en hanteer te word;
- om van hul regte verwittig te word, asook die uitoefening daarvan;
- om opgelei te word in die pleegsorgpraktyk en voorberei te word op moontlike veranderinge wat in hul gesin kan intree wanneer 'n kind by hulle geplaas is;
- om 'n duidelike aanduiding te gee oor die verwagte tydperk van die plasing;
- om deurlopend ondersteuning en leiding te ontvang, soos wat die pleegsorgproses verloop;
- om voor die pleegsorgplasing toegang te hê tot tersaaklike inligting rondom die kind;
- privaatheid binne eie gesinsopset (reg tot vertroulikheid);
- om besluite te neem rondom alle aspekte van hulle individuele lewenstyle;
- om geraadpleeg te word indien die kind beskikbaar raak vir aanneming;
- ontvang 'n pleegkindtoelaag en ander finansiële bystand om die kind te versorg, byvoorbeeld subsidie van skoolfonds en staats- mediese dienste;
- om 'n werkbare verhouding/vennootskap met die biologiese ouers daar te stel sodat alle behoeftes van die kind bevredig kan word; en
- om kennis te dra van die feit dat die kind nie vir MIV/VIGS getoets is nie.

5.4.7.3 Vereistes

Vereistes waaraan pleeggesinne moet voldoen, behels die volgende:

- die pleegouers moet aan die religieuse behoeftes van die pleegkind beantwoord;
- by nie-verwante pleegsorgplasinge moet die pleegouers nie jonger as 25 jaar wees nie, en verkieslik nie ouer as 50 jaar nie;
- met verwante pleegsorgplasinge moet die pleegouers minstens twee jaar, en by nie-verwante pleegsorgplasinge minstens vyf jaar getroud wees;
- die pleeggesin moet volledig wees en 'n enkelouer kan slegs in uitsonderlike gevalle met die regte passing gekeur word, nadat dit voorafgegaan is deur 'n paneelbespreking van kundiges, waarby die programbestuurder en direkteur teenwoordig moet wees;

- kinderlose egpare moet liever nie gebruik word nie, en indien wel, slegs in uitsonderlike gevalle en met groot omsigtigheid, en sodanige plasing moet voorafgegaan word deur 'n paneelbespreking met kundiges, waarby die programbestuurder en direkteur teenwoordig moet wees;
- pleegouers moet geen afwykings hê ten opsigte van die psige, persoonlikheid, gedrag, ensovoorts nie;
- die pleegouers moet goeie gesondheid handhaaf en fisies daartoe in staat wees om die kinders te versorg;
- pleegouers moet bereid wees om 'n opleidings- en keuringsprogram te deurloop;
- pleegouers met 'n kriminele rekord moet met groot omsigtigheid geëvalueer word; en
- pleegouers wie se biologiese kinders in kinderhofverrigtinge betrokke was, moet met groot omsigtigheid hanteer word.

5.4.8 Biologiese ouers

5.4.8.1 Verantwoordelikhede

Die verantwoordelikhede van biologiese ouers behels die volgende:

- aktiewe deelname aan die beplanning van dienste;
- om verantwoordelikheid te neem vir die herstel van die gesinsfunksionering;
- om die kulturele opset van die gesin by wie hul kind geplaas is, te respekteer;
- om die pleegouers en hul kinders met respek te behandel;
- om enige opleiding of terapie te ondergaan sodat hulle kind in ouerlike sorg herstel kan word;
- om kontak met hul kind te behou;
- om die voorwaardes soos ooreengekom in die kontrak tussen die biologiese ouers, maatskaplike werker en pleegouers, na te kom; en
- om tot die finansiële versorging van hul kind by te dra, soos bepaal deur die hofbevel.

5.4.8.2 Regte

Die uiteensetting van die regte van biologiese ouers is soos volg:

- om dienste van maatskaplike werkers te ontvang, om sodoende die verbokkeling van die gesin of die verwydering van die kind te voorkom;

- om met respek en agting behandel te word;
- om tot 'n terapeutiese vennootskap wat tot hul kind se maatskaplike ontwikkeling en heling bydra, toe te tree;
- om van hul regte in kennis gestel te word en ook hoe om dit uit te oefen;
- om die geleentheid gegun te word om sonder vrees vir vergelding, hul gevoelens te verbaliseer;
- om deur middel van telefoonoproepe, briewe en besoeke soos geskeduleer, toegang tot hul kind te hê;
- om op hoogte gehou te word oor hul kind se vordering en by spesiale gebeurtenisse ingesluit te word;
- om deel te wees van die beplanning van dienste;
- om met die pleegouers in vennootskap te tree om die maatskaplike welsyn van hul kind, asook hul verhouding met hul kind, te bevorder;
- om vertroulikheid te handhaaf;
- inskakeling by gesinsherenigingsdienste om die hereniging van die gesin te bevorder; en
- om as gesin met opleiding en ondersteuning bemaagtig te word om die herhaling van die probleme wat tot statutêre optrede aanleiding gegee het, te voorkom wanneer hul kind in hul sorg herstel word.

5.4.8.3 Vereistes

Die vereistes wat aan biologiese ouers gestel word, kan soos volg aangestip word:

- die biologiese ouers moet deel uitmaak van die beplanning met betrekking tot die plasing van hul kind;
- kontak tussen die biologiese ouers en die pleegkind moet in stand gehou word;
- die reg van die buite-egtelike vader moet sover moontlik in stand gehou word indien dit in belang van die kind sou wees; en
- die biologiese ouers se ouerlike regte moet in ag geneem word ten opsigte van voogdskap, huwelikstoestemming, medies-, toestemming (vir 'n operasie waar narkose toegedien moet word), ernstige siektes, ensovoorts.

5.4.9 Pleegkinders

5.4.9.1 Verantwoordelikhede

Die verantwoordelikhede van pleegkinders kan soos volg omskryf word:

- om die wyse waarop die pleeggesin funksioneer, asook hul privaatheid, te respekteer;
- om die reëls wat in die pleeggesin geld, te aanvaar en nie te probeer manipuleer nie;
- om die binding wat tussen pleegouers en hul eie kinders bestaan, te aanvaar en te respekteer;
- om verantwoordelikheid te neem vir hul opvoedkundige opleiding en die nodige samewerking te bied;
- om verantwoordelikheid te neem vir hul eie gesondheid deur gesonde voedselinname, higiëne en weerhouding van afhanklikheidsvormende stowwe;
- om hul biologiese ouers te aanvaar en waar moontlik kontak te bewerkstellig om verhoudinge te bewaar;
- om die maatskaplike werker van enige probleme wat hulle ervaar, te verwittig;
- om hulle gevoelens rondom die verwydering en hulle biologiese ouers te verwerk;
- om vir emosionele of terapeutiese ondersteuning te vra;
- om deel te neem aan die proses van heling; en
- om aktief deel te neem aan besluitneming.

5.4.9.2 Regte

Die regte van pleegkinders behels die volgende:

- om met respek en agting behandel te word;
- om van hul regte, asook die toepassing daarvan, in kennis gestel te word;
- dat hul kultuur, erfenis, taal, godsdiens en geloofsoortuiging erken word;
- om teen enige vorm van mishandeling, verwaarlosing, verlating, wreedheid of uitbuiting, beveilig te word;
- om binne 'n gesin groot te word (óf die gesin van oorsprong óf 'n gesin in die gemeenskap);
- om binne 'n gesin wat opgelei is om in sy behoeftes te voorsien, groot te word;
- om sover moontlik kontak te behou met die gesin van oorsprong;
- om die geleentheid gebied te word om tot sy volle potensiaal te ontwikkel;

- om kwaliteit opvoedkundige opleiding en mediese dienste te ontvang;
- om sonder vrees vir vergelding hul gevoelens te kan verbaliseer;
- professionele ondersteuning en -dienste om in hul behoeftes te voorsien;
- om sover moontlik broers en susters nie te skei met plasinge nie, of andersins onderlinge kontak te behou;
- om in besluitneming rondom hul toekoms, deel te neem;
- om aangehoor en begryp te word;
- om toegang te hê tot alle nuwe inligting met betrekking tot hul plasing en die invloed wat dit op hulle sal hê;
- pleegkinders het die reg tot privaatheid, persoonlike besittings, vertroulikheid en regsverteenvoerdiging (indien nodig); en
- om in dieselfde gemeenskap of in 'n toepaslike gemeenskap waarin hulle ouers is, geplaas te word.

5.4.9.3 Vereistes

Die vereistes rakende pleegkinders waaraan voldoen moet word, kan soos volg aangestip word:

- indien 'n kind wat aan 'n kerk verbonde is in pleegsorg geplaas word, moet die plaaslike predikant in die ondersoek en plasing geken word;
- die belang van die pleegkind moet vooropgestel word;
- die pleegplasing moet vir die kind die minste ontwrigting met die meeste ontwikkelingsmoontlikhede daarstel; en
- met die plasing van die kind in pleegsorg, moet 'n versorgingsplan opgestel word, en drie weke daarna die individuele ontwikkelingsplan.

5.4.10 Pleegouers se eie kinders

5.4.10.1 Verantwoordelikhede

Die verantwoordelikhede van die pleegouers se eie kinders behels die volgende:

- om vriendelik, beleefd en verwelkomend teenoor die pleegkind op te tree;

- om die reg van die pleegkind tot privaatheid en vertroulikheid ten opsigte van sy agtergrond, te respekteer;
- om te aanvaar dat daar 'n verhouding tussen sy ouers en die pleegkind sal bestaan;
- om hul woning, ouers en besittings met die pleegkind te deel; en
- om probleme met die maatskaplike werker te bespreek.

5.4.10.2 Regte

Die regte van die eie kinders van pleegouers kan soos volg genoem word:

- om gekonsulteer te word oor die pleegsorgplasing en die geleentheid gegee te word om die aangeleentheid te bespreek;
- om private tyd met sy eie ouers gegun te word;
- dat sy lewensomstandighede so min as moontlik ontwig word;
- om te kies of hy met die pleegkind vriende wil wees; en
- om met die maatskaplike werker oor die plasing te praat.

5.4.11 Keuring van pleegouers

Alle voornemende pleegouers sal 'n gestandaardiseerde keuringsproses wat deur 'n maatskaplike werker onderneem word, deurloop.

Vereistes waaraan keuring sal voldoen, behels die volgende:

- evaluering van applikante as geskikte ouers;
- evaluering van die gesin se vaardigheidsmoontlikhede, om verlies, stres en konflik te hanteer;
- evalueer kommunikasievaardighede;
- aanmoediging en hulpverlening aan voornemende pleegouers, om die regte keuse vir hul gesin te maak;
- voldoende opleiding en voorbereiding van pleeggesinne te verseker;
- by egpare die gevoel te skep dat hulle deel vorm van die proses, asook ten opsigte van besluitneming deur die span;
- om gesinne aan te moedig om hul vrese te verbaliseer en die vrese met ondersteuning en begrip op te vang;

- eerlikheid van die maatskaplike werker; en
- evaluering of hul lewenstyl geskik is om 'n kind te kan akkommodeer.

5.4.12 Pleegoueropleiding

Hierdie opleiding geskied in groepsverband en brei die maatskaplike werker se kennis van die voornemende pleeggesin, asook hul funksionering in groepsverband, uit. Die doel van die opleiding behels:

- voorkoming van 'n gebrek aan kennis by pleegouers;
- vermindering van werkslading vir die maatskaplike werker; en
- versekering van suksesvolle plasings.

5.4.13 Passing van die pleegkind en pleegouers (seleksie)

Die pleegouers moet in staat wees om in die behoeftes van 'n spesifieke pleegkind te voorsien. Om dit te verseker, moet die volgende in ag geneem word:

- die kind se behoeftes volgens sy ouderdom;
- belangstelling en talente;
- intellektuele vermoëns;
- moreel-etiese behoeftes;
- opvoedkundige behoeftes;
- vermoë tot probleemoplossende vaardighede;
- besondere fisiese, psigiese, emosionele en sosiale behoeftes; en
- die kind se besondere vermoëns om verhoudings te bou en binding te maak
(*Departement van Gesondheidsdienste en Welsyn*, 1990:41).

5.4.14 Pleegsorgtoesigdienste

Pleegsorgtoesigdienste behels die volgende:

- voorbereiding van die pleegkind vir pleegplasing en oriëntering;
- begeleiding van die pleegkind ten opsigte van:
  - fisiese versorgingstake

- emosionele take
  - sosiale take
  - opvoedkundige take
  - termineringstaak
- voorbereiding tot terugplasing in ouerlike sorg:
- datum van herstel
  - voorbereiding van kind op terugplasing by sy ouers
  - voorbereiding van ouers op hul kind se herstel in hulle sorg
  - nasorgdienste aan die ouers en die kind na terugplasing

5.4.15 Evaluering

Vanuit die literatuurstudie blyk dit dat hierdie beleid en riglyne baie omvattend en volledig is. Al die betrokkenes word in ag geneem, wat die pleegouers, pleegkind, biologiese ouers, asook die eie kinders van die pleegouers, in ag neem. Die verwagtinge wat aan die maatskaplike werker gestel word, is ook duidelik en professionaliteit word hoog op prys gestel. Die beleid neem ook hedendaagse vraagstukke in ag, wat homoseksuele ouerpare, enkelouers, asook die MIV/VIGS kwessie ten opsigte van weeskinders, insluit. Die riglyne is baie omvattend en bied 'n duidelike oorsig van die verantwoordelikhede, pligte en regte van al die betrokke partye.

Dit is ook belangrik dat daar duidelike riglyne is rakende die profiel van kinders wat op pleegsorg aangewese is, aangesien dit daartoe kan lei of 'n pleegplasing suksesvol is al dan nie. Daar word egter baie ruimte gelaat vir interpretasie, wat tot gevolg kan hê dat verskillende maatskaplike werkers hul eie mening en oordeel moet gebruik. Die mens is egter nie rigied nie; daarom is dit onmoontlik om 'n riglyn daar te stel wat elke persoon en sy eie uniekheid in ag sal kan neem.

Dit is egter ook belangrik dat opleiding en voorbereiding van voornemende pleegouers plaasvind om sodoende hul kennis uit te brei. Opleiding van voornemende pleegouers geniet egter beperkte bespreking in hierdie beleidsdokument. Daar word wel aanbeveel dat die opleiding van pleegouers in groepsverband aangebied word, aangesien dit die werklading van die maatskaplike werkers sal verlaag, en onderlinge kennis ook uitgeruil kan word.

Die inhoud van 'n opleidingsprogram vorm egter nie deel van die beleid nie. Ander programme wat ook by pleegsorgbeleid ingesluit kan word behels bewuswordingsprogramme en behandelingsprogramme vir pleegouers wat reeds gekeur is.

5.5 DIE CHRISTELIKE MAATSKAPLIKE RAAD (CMR)

Die Christelike Maatskaplike Raad is 'n welsynsorganisasie van die Nederduitsh Gereformeerde Kerk en hul Pleegsorgbeleid (1992) kan soos volg uiteengesit word:

5.5.1 Inleiding

In die maatskaplike werker se voorbereiding tydens pleegouerkeuring, word die volgende twee doelstellings in ag geneem:

- die voornemende pleegouers moet effektiewe raad en leiding ontvang, waardeur hulle in staat gestel word om op realistiese wyse hul vermoë as gesin te evalueer aan die hand van die eise wat pleegsorg stel; en
- die maatskaplike werker moet tersaaklike inligting inwin wat kan help om tot 'n verantwoordelike besluit te kom .

Die navorser is van mening dat die program wat sy vir hierdie studie ontwerp het, daartoe sal kan bydra om hierdie doelstellings te bereik.

5.5.2 Beginsels

Die volgende beginsels waarom keuring van pleegouers belangrik is, kan onderskei word:

- vennootskapsbeginsel: 'n pleegouer word as vennoot van die organisasie beskou;
- hulpbron: pleegouers is 'n noodsaaklike hulpbron, met ander woorde daar word in die organisasie se behoeftes voorsien en nie in die pleegouers se behoeftes nie;
- keuring: dit gaan nie daaroor of 'n gesin 'goed' of 'sleg' is nie, maar om te bepaal of pleegsorg vir die gesin 'pas'; en

- verantwoordbaar: deur middel van 'n deeglike keuringsprosedure verantwoord die organisasie homself ook ten opsigte van sy eie dienslewering.

Hierdie aspekte is ook in die program geïnkorporeer om bogenoemde beginsels aan die voornemende pleegouers bekend te maak.

5.5.3 Kenmerke van die gesin

Die kenmerke van die gesin wat deur die maatskaplike werker in ag geneem moet word, behels die volgende:

- Gesonde gesinsfunksionering: Wanneer met voornemende pleegouers in gesprek getree word oor hulle keuring as pleegouers, stel die maatskaplike werker haarself ten doel om te bepaal of hierdie gesin gesond-funksionierend is en daartoe in staat is om ruimte te maak vir 'n verwaarloosde kind. Keuring impliseer nie dat 'n gesin 'gesond' of 'ongesond' verklaar word nie, maar wel as gesond-funksionierend en in staat om op 'n bepaalde tydstip so 'n diens te kan verrig.
- Stabiliteit en karakter van gesinslede: Die maatskaplike werker moet haar vergewis van die godsdienstwaardes, asook die moreel-sedelike waardes van die gesin. Dit is belangrik om vas te stel in watter mate die gesin met die gemeentelike en gemeenskapsaktiwiteite saamleef.
- Kohesie en eenheid in die gesin: Die mate van interafhanklikheid van gesinslede teenoor mekaar, sal aanduidend wees van die gesin se vermoë om plek te maak vir 'n verwaarloosde kind. Gesinsverhoudings wat nie duidelik gedefinieer is nie, kan lei tot rolverwarring na plasing van 'n kind.
- Empatieke vermoë ten opsigte van die kind: Die kwaliteit van binding en aansluiting bymekaar asook ander persone sal aanduidend wees in watter mate die gesin in staat sal wees om uit te reik na die verwaarloosde kind.
- Probleemoplossende vermoëns: Die egpaar se vermoë om geringe en erge probleme samevattend te hanteer, is noodsaaklik indien 'n komplekse verhoudingsituasie soos pleegsorg suksesvol hanteer moet word.

- Ondervinding van kinderopvoeding: Die positiewe ervaring en hantering van opvoedingseise ten opsigte van hul eie gesin, is 'n belangrike aanbeveling.
- Vermoë tot samewerking: Die pleegouer moet gewillig wees en oor die vermoë beskik om toe te tree tot 'n werksvennootskap met die maatskaplike werker, aangesien dieselfde doelwit nagestreef word met betrekking tot die fisiese en emosionele versorging van die betrokke kinders.
- Rolbesetting: Gesonde rolbesetting sal 'n duidelike onderskeid maak tussen die ouer-subsisteem en die kinder-subsisteem.
- Kultuur en ontwikkelingsvlak: Die lewensmilieu en ontwikkelingspeil van die pleegouers is baie belangrik ten einde te bepaal of 'n kind wel binne 'n gegewe gesinsopset sal kan integreer.
- Persoonlikheidseienskappe: Pleegouers moet persone wees wat buigsaam is in hul eise en verwagtinge ten opsigte van die kind en die verbintenis met die Christelike Maatskaplike Raad. In hul eie lewensituasie moet eerder gematigde as ekstreme eise geld (*Departement van Gesondheidsdienste en Welsyn*, 1990:40; Fick, 1991:74).

5.5.4 Motiewe vir pleegsorg

Alle voornemende pleegouers se aanbod om as substituutouers op te tree, spruit voort uit die verwagting dat een of ander behoefte bevredig sal word deur hierdie diens te lewer. Die behoeftevervulling kan oop of verskuil wees. Die maatskaplike werker moet haarself vergewis van die motiewe van die voornemende pleegouers om as substituutouers op te tree, omdat hierdie behoefte 'n spesifieke rol aan die verwaarloosde kind kan toeken, en dus nie ruimte laat vir die kind se eie behoeftes en vermoë nie.

Die volgende motiewe van pleegouers kan onderskei word en verg dat die maatskaplike werker dit sinvol met die aansoekers sal hanteer:

- Speelmaat: Indien dit die ouers se wens is om 'n speelmaat vir hul eie kind te verkry, is dit noodsaaklik dat die ouers sal besef dat die verwaarloosde kind 'n persoon in eie reg is en nie noodwendig sal voorsien in hul kind se behoefte aan maats nie.

- Regstel van opvoedingsfoute: Dit word dikwels aangetref, veral in familiepleegsorg, dat die voornemende pleegouers foute van die verlede wil regstel deur middel van die verwaarloosde kind. Dit is noodsaaklik dat die maatskaplike werker seker sal maak dat die voornemende ouers oordragreaksies kan identifiseer en oorbrug, anders word die verwaarloosde kind bloot 'n pion.
- Ongesonde godsdienstmotiewe: Godsdienstmotiewe moet eg en gebalanseerd wees en nie die verwaarloosde kind as 'n middel tot 'n doel wil sien nie.
- Gesinsuitbreiding: Egpare wat hul gesin as onvoltooid beleef en nie in staat is om langs die natuurlike weg hul kindertal uit te brei nie, moet hulle behoefte aan die realiteite van pleegsorg toets en hul behoefte moet tydens die ondersoek voor plasing, verreken word.

5.5.5 Vereistes

Die volgende vereistes by die keuring van pleegouers moet ondersoek word, naamlik:

5.5.5.1 Gesinsamestelling

By die gesinsamestelling van voornemende pleegouers, moet die volgende in gedagte gehou word:

- gesinne wat in pleegsorg belangstel, moet liefers wel hul eie kinders hê en die jongste lid moet ongeveer twee jaar oud wees;
- enkellopende dames wat reeds hul eie kinders opgevoed het, kan wel as substituutouers in aanmerking geneem word, veral met plek van veiligheidsorg; en
- egpare wat kinderloos is en in pleegsorg belangstel word slegs oorweeg nadat hulle infertiliteitsberaad deurloop het en word slegs benut vir kinders wat permanent geplaas kan word.

5.5.5.2 Ouderdom

Veiligheidsouers kan persone wees tussen 30 en 55 jaar, wat gesond is en oor die regte persoonlikheidsamestelling beskik. Ten opsigte van pleegsorg wat binne familieverband plaasvind, is ouderdom slegs belangrik indien dit die buigzaamheid en aktiwiteit van die pleegpaar beïnvloed. Tydens die ondersoek wat plasing voorafgaan, is dit egter belangrik

dat die termyn van plasing, die ouderdom van die kind en die ouderdom van die pleegpaar in aanmerking geneem word.

5.5.5.3 Inkomste

Die finansiële omstandighede van 'n voornemende pleegouerpaar is belangrik, in die mate waartoe hulle in staat is om in hul eie gesinsbehoefte te voorsien. Hulle moet daartoe in staat wees om die behoeftes van die kind in substituutsorg, toereikend na te leef.

5.5.5.4 Buitenshuise arbeid van die moeder

In veiligheidsorg, is dit belangrik dat die moeder nie buitenshuise arbeid verrig nie, aangesien die verwaarloosde kind wat pas verwyder is, intensiewe sorg en stabiliteit benodig. In pleegsorg, kan 'n betrekking met die nodige voorsorg hanteer word sonder enige nadelige gevolge vir die kind.

5.5.6 Algemene beleid

5.5.6.1 Permanensiebeplanning

Die kind se biologiese bande word as die belangrikste verbintenis in sy lewe beskou en moet met eerbied hanteer word (*Departement van Gesondheidsdienste en Welsyn*, 1990:5). Slegs waar die gesinsituasie ernstige gebreke toon om aan die kind 'n toereikende en veilige opvoedingsmilieu te voorsien, ten spyte van intensiewe dienslewering, kan van substituutsorg gebruik gemaak word. Vir die normale en gesonde ontwikkeling van 'n kind is dit noodsaaklik dat hy die gevoel van 'behoort aan' of permanensie sal beleef in sy verblyfsituasie. Dit is dus belangrik dat maatskaplike werkers hulle in hul dienslewering teenoor kinders, konkreet tot hierdie behoefte sal rig. Alle dienste moet altyd aan al die partye (die kind, substituutouer, biologiese ouers en die betrokke vakkundiges) duidelikheid verskaf ten opsigte van die doel met die substituutsorg, die termyn daarvan en die rol en plek van elke party.

Plasings wat onderskei word, is die volgende:

- Veiligheidsplasing: Dit is tydelike plasing vir 'n maksimum van ongeveer ses maande. In hierdie tyd word gepoog om kontak tussen ouer en kind te bevorder. Die permanente

plan vir die kind se verblyf is sy ouers, mits hulle geïdentifiseerde problematiek in die afgebakende tyd oorbrug kan word. Indien nie, moet met inagneming van die kind se ouderdom en behoefte aan sekuriteit, kort- en langtermynpleegsorg beplan word (Hitchcock, 2006).

- Korttermynpleegsorg: Dit is plasing vir 'n tydperk van minder as twee jaar. Hierdie plasing word net oorweeg vir kinders wat 'n sterk band met hul ouers het en in staat is om die substituutouer as 'n tweede ouerpaar te aanvaar (*Departement van Gesondheidsdienste en Welsyn*, 1990:11).
- Langtermynpleegsorg: Die tydperk van plasing strek tot by volwassewording van die kind. Indien in die kind se belang, behou die biologiese ouers wel kontak met hul kind, maar die intensie van al die partye is dat die kind volwassewording by die substituutouers sal bereik (Human, 1994:104).
- Aanneming: Dikwels verkry die kind in substituutsorg permanente status by die pleeggesin deur middel van aanneming (Skelton, 1998:142).

5.5.6.2 Gesinsbande tydens plasing

Die individuele behoeftes van kinders tydens plasing, geniet voorkeur bo die behoud van gesinsbande. Broers en susters uit een gesin word dus nie voor die voet saam geplaas by een pleegsorgposisie nie. Die redes hiervoor is:

- Kinders verskil ten opsigte van die effek van deprivasie. Dit gebeur meestal dat die oudste kind die meeste psigiese skade gekry het, en dus intensiewe aandag verg as gevolg van gedragsprobleme wat by hom kan voorkom. Hierdie feit maak een kind meer aanvaarbaar in die substituutgesin, wat kan lei tot die verwerping van die ander kind(ers).
- Die doel van substituutsorg is om aan elke kind afsonderlik die beste geleentheid tot herstel en ontluiking te bied.
- Oudste kinders toon gewoonlik reeds van 'n baie jong stadium af die 'parental child'-sindroom. So 'n kind het dus 'n uitermatige verantwoordelikebesef teenoor jonger kinders, sodat sy eie kindwees heeltemal daardeur verswelg word.

- Daar moet egter gelet word op die daarstel van 'n definitiewe plan van kontak tussen broers en susters indien hulle in verskillende substituutsoorgposisies geplaas word.

5.5.6.3   Uitgangspunte ten opsigte van familiesorg

Die Christelike Maatskaplike Raad onderskei steeds tussen pleegsorg en familiesorg en wel om die volgende redes:

- familieouers is gewoonlik vir baie jare voor die plasing ten nouste gemoeid by die disfunksionele egpaar en hul kinders;
- die ondersteuning wat die familiegesin het, omvat meestal die uitgebreide familieopset; en
- kinders in familiesorg beskik gewoonlik oor genoegsame herkomsinligting, maar familieouers moet gelei word tot die positiewe benutting daarvan tot voordeel van die pleegkind.

5.5.6.4   Keuring van familieouers

Dieselfde kwaliteite wat benodig word by pleegouers, word ook verwag van familieouers. Die volgende moet egter in gedagte gehou word:

- Familieouers moet ten tyde van die keuringsproses gelei word om:
  - te verstaan waarom keuring nodig is;
  - die statutêre posisie van die pleegkind te verstaan en te aanvaar; en
  - die taak en gesag van die toesighoudende liggaam te begryp en te aanvaar.
- Die maatskaplike werker moet tydens die keuring haarself vergewis van die volgende:
  - die voornemende familiepleegouers se bande en gesindheid jeens die biologiese ouers van die betrokke kind;
  - die familieouers se probleemoplossende vermoëns;
  - die godsdienstige ingesteldheid en kerklike betrokkenheid van die familieouers;
  - die liggaamlike en psigiese gesondheid van die familieouers;
  - die gesinsamestelling van die familiegesin en hoe die pleegkind daar sal inpas; en
  - die finansiële omstandighede van die familieouers.

5.5.6.5 Aansoeke uit ander religieuse denominasies

Lidmate van aanvaarde Christelike kerke mag aansoek doen om as substituutouers op te tree, indien:

- hulle familie is van 'n spesifieke kind vir wie hulle substituutouers wil wees;
- die welsynsorganisasie van hul kerk nie kinder- en gesinsorgdienste lewer in dieselfde geografiese gebied waar hulle woon nie; en
- daar 'n spesiale ooreenkoms met hul kerk getref is.

Lidmate van ander denominasies of persone met geen kerkverband nie, word slegs benut wanneer dit in die beste belang van 'n kinderkliënt is, vanweë 'n sterk familieband of binding wat reeds bestaan.

5.5.7 Evaluering

Die beleid van die Christelike Maatskaplike Raad is volledig, alhoewel redelik verouder. Dit is egter belangrik om kennis te neem dat die riglyne kompak en prakties uitvoerbaar is. Die eenvoud daarvan maak dit moontlik dat selfs onervare maatskaplike werkers dit in die praktyk kan interpreteer en toepas. Die fokus bly deurlopend om altyd in die unieke behoeftes van elke kind te voorsien en om in die kind se beste belang op te tree.

Die beleid maak ook voorsiening vir die onderskeid tussen pleegsorg en familiepleegsorg, aangesien die dinamiek van die twee verskillende gesinstipes verskil. Daar word egter nie voorsiening gemaak vir hedendaagse kwessies soos saamleefouers, homoseksuele ouerpare of enkelouers nie.

Uit die bestudering van hierdie beleidsdokument, was dit opvallend dat daar nie enige melding gemaak word van die opleiding van voornemende pleegouers nie; daar word bloot van raad en leiding melding gemaak (5.5.1).

5.6 KINDER- EN GESINSORGVERENIGING VAN SUID-AFRIKA

Die Pleegsorgbeleid van die Kinder- en Gesinsorgvereniging van Suid-Afrika [sa] word soos volg uiteengesit:

5.6.1 Inleiding

Soos alle maatskaplikewerk-handelinge, is die opleiding en keuring van pleegouers ook 'n proses, daarom moet daar met al die fasette van pleegsorg rekening gehou word, naamlik:

- die biologiese ouers;
- die betrokke pleegkind;
- die pleegouers; en
- die maatskaplike werker.

5.6.2 Oriëntering van voornemende pleegouers

Die doel van 'n oriënteringsprogram is die volgende:

- om inligting te verskaf met betrekking tot pleegsorg en die spesifieke behoeftes van kinders in pleegsorg;
- om pleegouers voor te berei vir die situasie, gevoelens en reaksies wat kan ontstaan;
- om aan te toon watter eise pleegsorg aan die pleeggesin stel; en
- om die pleegouers te help om die maatskaplike werker te leer ken.

Bogenoemde aangeleenthede is in die opleidingsprogram geïnkorporeer, waar hierdie inligting volledig aan voornemende pleegouers deurgegee word. Die doel van die oriënteringsprogram word dus aangespreek in hierdie program.

5.6.3 Vereistes

Vereistes wat aan voornemende pleegouers gestel word, word soos volg bespreek:

5.6.3.1 Kinderlose egpare

Kinderlose egpare word oor die algemeen nie as pleegouers benut nie, veral jong kinderlose egpare. Kinderlose egpare word wel oorweeg as pleegouers in die volgende gevalle:

- waar die egpaar reeds infertiliteitsberaad deurloop het;
- waar die egpaar nie meer so jonk is nie en nie meer vir aanneming kwalifiseer nie;
- hulle kan slegs benut word vir kinders wat permanent geplaas kan word; en

- hulle moes reeds hul kinderloosheid verwerk het.

Kinderlose egpare moet ook verstaan dat hulle die kind (al is dit 'n permanente plasing) nogtans met 'n ouer kan deel, veral as die kind so 'n behoefte het.

5.6.3.2 Ouderdom

Die volgende vereistes rakende die ouderdom van voornemende pleegouers, word uiteengesit:

- veiligheidsouers kan persone wees tussen 25 en 55 jaar (dit hang ook van die kind se ouderdom af); en
- voornemende pleegouers moet tussen 25 en 45 jaar oud wees (vir jong kinders en babas).

5.6.3.3 Aantal jare getroud

Die egpaar moet verkieslik vyf jaar getroud wees, maar ten minste drie jaar. In gevalle van 'n tweede huwelik, moet hulle ook tyd hê om bymekaar aan te pas. Elke saak moet egter individueel hanteer word.

5.6.3.4 Dagmoeders wat as pleegouers wil optree

Geen aansoek word aanvaar van voornemende pleegouers indien hulle 'n dagmoeder is nie. Die pleegmoeders wat reeds 'n dagmoeder is, moet registreer as dagmoeder. Die maksimum van vier kinders is toelaatbaar in hierdie geval.

5.6.3.5 Plasing van 'n pleegkind en aangenome kind in een huis

Plasing van 'n pleegkind en 'n aangenome kind in een huis word wel goedgekeur na deeglike evaluering van die pleeggesin en die betrokke kind se omstandighede.

5.6.3.6 Ander

Indien daar kontra-indikasies is en onsekerheid bestaan of 'n egpaar as pleegouers gekeur kan word, word die gesin na 'n kliniese sielkundige verwys vir 'n aanbeveling.

5.6.4 Werkswyse by privaatreëlings

Die volgende werkswyse geld wanneer die verwaarloosde kind reeds by mense op privaatreëling verkeer:

- die aanmelding word deur die aanmeldingswerker gehanteer;
- die maatskaplike werker ondersoek die saak deeglik en dra die organisasie se beleid van pleegsorg aan al die betrokkenes oor;
- 'n tuisbesoek word deur die maatskaplike werker onderneem;
- indien die kind in onmiddellike gevaar (vanaf die biologiese ouers) verkeer, word 'n vorm 4 (tydelike bevel) uitgereik, waar die betrokke kind in sy huidige plasingposisie (privaatreëling) beveilig word;
- indien dit in belang van die kind is, word kinderhofverrigtinge geopen en die kind by die aanmelders in plek van veiligheid geplaas; en
- 'n deeglike ondersoek na die ouers se omstandighede word deur die maatskaplike werker onderneem.

5.6.5 Passing en plasing (seleksie)

5.6.5.1 Riglyne

Daar word saam met die biologiese ouers, na gelang van hul vermoëns en insig in hul situasie, besin oor die plasingmoontlikhede ten opsigte van hul kind. Die kind word ook by hierdie beplanning betrek na gelang van sy ouderdom, ontwikkelingstadium en omstandighede. Die volgende inligting word benodig alvorens 'n aanbeveling vir alternatiewe sorg gemaak word:

- ouderdom;
- intelligensievermoë;
- gesondheidstoestand;
- gedrag en temperament;

- emosionele ontwikkeling;
- aanleg en belangstellings;
- aard van die ouer-kind-verhouding;
- ouers se gedrag en vermoë om substituutsorg te aanvaar en te benut; en
- bronne in die gemeenskap.

Indien al die genoemde inligting bekom is, kan 'n keuse gemaak word tussen 'n pleegsorgplasing of inrigtingplasing ten opsigte van die betrokke kind.

Die volgende kinders sal moontlik beter in 'n inrigting inpas:

- kinders met 'n sterk emosionele band met hul biologiese ouers, sal hul pleegouers moeilik aanvaar en sal beter in 'n inrigting pas;
- adolessente wat teleurgesteld in volwassenes is;
- kinders met gedragsprobleme;
- fisies gestremde kinders wat beter in inrigtings versorg kan word;
- intellektueel gestremde kinders wat nie in 'n normale huis kan funksioneer nie;
- jeugoortreders en dwelmafhanlikes; en
- kinders van ouers wat baie weerstand teen 'n ander ouerpaar openbaar.

- ***Plasing in pleegsorg as 'n eerste moontlikheid***

Pleegsorg word as eerste plasingmoontlikheid oorweeg in die volgende gevalle:

- in alle gevalle waar die kind nie besondere gedrags- of ander probleme openbaar nie;
- in die geval van babas, kleuters en jonger kinders (minstens onder die ouderdom van 13 jaar);
- in gevalle waar die kind besondere indentifikasiebehoefte openbaar, dit wil sê 'n behoefte aan 'n ouerfiguur;
- waar die kind se gedragsprobleme hoofsaaklik te wyte is aan 'n behoefte om deel te wees van 'n bestendige gesinslewe;
- in gevalle waar langtermynplasing geantisipeer word, byvoorbeeld:
  - waar opsigtelike belangeloosheid by die biologiese ouers waargeneem word
  - die ouers nie opgespoor kan word nie

- fisiese of psigiese gestremdheid by die ouers aanwesig is, wat terugplasing in hul sorg prakties gesproke onmoontlik maak
  - die kind se ouers oorlede is
  - in gevalle van kinderfoltering of –mishandeling, waar plasing in ‘n gesinsopset die belange van die kind klaarblyklik die beste sal dien; en
  - plasing in pleegsorg by familie word meestal bo plasing by vreemde pleegouers verkies, met die vereiste dat die belange van die kind die deurslaggewende faktor bly.
- ***Plasing in kinderhuise***

Aanbevelings dat ‘n kind in ‘n kinderhuis geplaas word, word veral in die volgende gevalle gedoen:

- waar daar nie geskikte pleegouers vir die besondere kind gevind kan word nie;
- in gevalle van groot gesinne waar dit belangrik is dat die gesinsverband behoue bly;
- waar die kind spesifieke behoeftes en probleme ervaar wat eerder in ‘n inrigtingsituasie as ‘n pleegsorgsituasie met sukses hanteer kan word;
- waar die biologiese ouers sodanig inmeng in die gesinsituasie waarin die kind as plek van veiligheid verkeer, dat dit die moontlikheid dat ‘n pleegsorgplasing kan slaag, verskraal;
- waar die ouers in so ‘n mate inmeng in ‘n bestaande pleegsorgsituasie dat dit die pleegplasing laat misluk;
- waar die probleme wat die kind ervaar, nie in die pleegsorgsituasie hanteer kan word nie en waar ‘n derde pleegsorgplasing byvoorbeeld nie maklik oorweging sal geniet nie;
- waar daar ‘n besondere sterk emosionele band tussen die ouers en kind bestaan, en ‘n kinderhuisplasing derhalwe as minder bedreigend vir die gesinsbande beskou word;
- in gevalle van groter kinders wat sorgbehoewend bevind word en wat nie gedragsprobleme openbaar nie; en
- in gevalle van kleiner kinders wat emosionele en gedragsprobleme openbaar, wat veroorsaak dat hulle waarskynlik nie met sukses binne ‘n pleegsorgopset hanteer sal kan word nie.

5.6.5.2 **Beleid: Seleksie van 'n pleeggesin**

Die volgende beleid word gevolg wanneer seleksie vir 'n plasing in 'n gesin gedoen word:

- kinders word nie in 'n gesin geplaas waar hul ouderdom dieselfde as die pleegouers se eie kinders is nie;
- geen pleegkinders word geplaas sodat hulle die oudste in die pleeggesin is nie;
- slegs twee kinders van dieselfde gesin word saam geplaas, afhangend van die behoeftes van die kinders;
- slegs kinders wat kan baatvind by 'n pleeggesin, kan in pleegsorg geplaas word;
- kinders uit verskillende gesinne moet nie sonder deeglike evaluering by dieselfde pleeggesin geplaas word nie;
- te veel pleegkinders by een gesin bemoeilik toesig en individualisering;
- kerkverband moet in ag geneem word;
- kinders bo sewe tot agt jaar kan moeilik oorweeg word vir pleegsorg, maar kan na gelang van hul aanpassingsvermoë en behoeftes geëvalueer word met die oog op 'n pleegplasing; en
- wanneer voornemende pleegouers afgekeur word, moet hulle skriftelik daarvan in kennis gestel word.

5.6.5.3 **Beleid: Plasing**

Die beleid wat met die plasing van 'n kind gevolg word, behels die volgende:

- die maatskaplike werker wat met die gesin werk by die verwydering van die kind, en wat derhalwe ook die kind ken, behoort die plasing te monitor;
- biologiese ouers se samewerking is baie belangrik vir die sukses van 'n plasing;
- deeglike voorbereiding van die kind binne die raamwerk van sy leefwêreld, is onvermydelik om ang en onsekerheid tot 'n minimum te reduceer;
- die kind moet eers vir besoeke by sy voornemende pleeggesin geneem word; en
- die maatskaplike werker moet op hoogte wees van die literatuur oor verwydering en plasing van kinders.

5.6.6 Besoekreëlings ten opsigte van die biologiese ouers

5.6.6.1 Plek van veiligheid

- besoeke geskied volgens 'n voorgeskrewe besoekrooster soos vasgestel tussen al die betrokke partye (biologiese ouers, betrokke kind, veiligheidsouers en die maatskaplike werker); en
- kinders in 'n plek van veiligheid mag nie uitslaap nie.

5.6.6.2 Pleegsorg

- Die maatskaplike werker, biologiese ouers en pleegouers stel 'n besoekooreenkoms op wat die volgende insluit:
  - frekwensie van besoeke;
  - duur van besoeke;
  - plek waar besoeke plaasvind;
  - dagbesoeke;
  - naweekbesoeke; en
  - vakansiebesoeke.
- Hierdie ooreenkoms word skriftelik aan al die partye voorsien en 'n afskrif word op die lêer geplaas.
- 'n Kontaklys moet deur die pleegouers en biologiese ouers ingevul word en daarna aan die welsynsorganisasie voorsien word.

5.6.7 Evaluering

Hierdie beleidsdokument rakende pleegsorg, is maklik om te verstaan en om in die praktyk toe te pas. Dit neem baie kwessies rakende vereistes waaraan pleegouers moet voldoen in ag. Hedendaagse vraagstukke, soos homoseksuele ouerpare, saamleefouerpare en enkelouers, word egter nie in ag geneem nie.

Dit is positief in die sin dat besoekregte van ouers baie duidelik uiteengesit word, aangesien 'n baie groot deel van maatskaplikewerk-dienslewering fokus op die hereniging van die kind met sy ouers. Dit kan ook slegs realiseer indien die verhouding tussen die betrokke kind en sy biologiese ouers verbeter het.

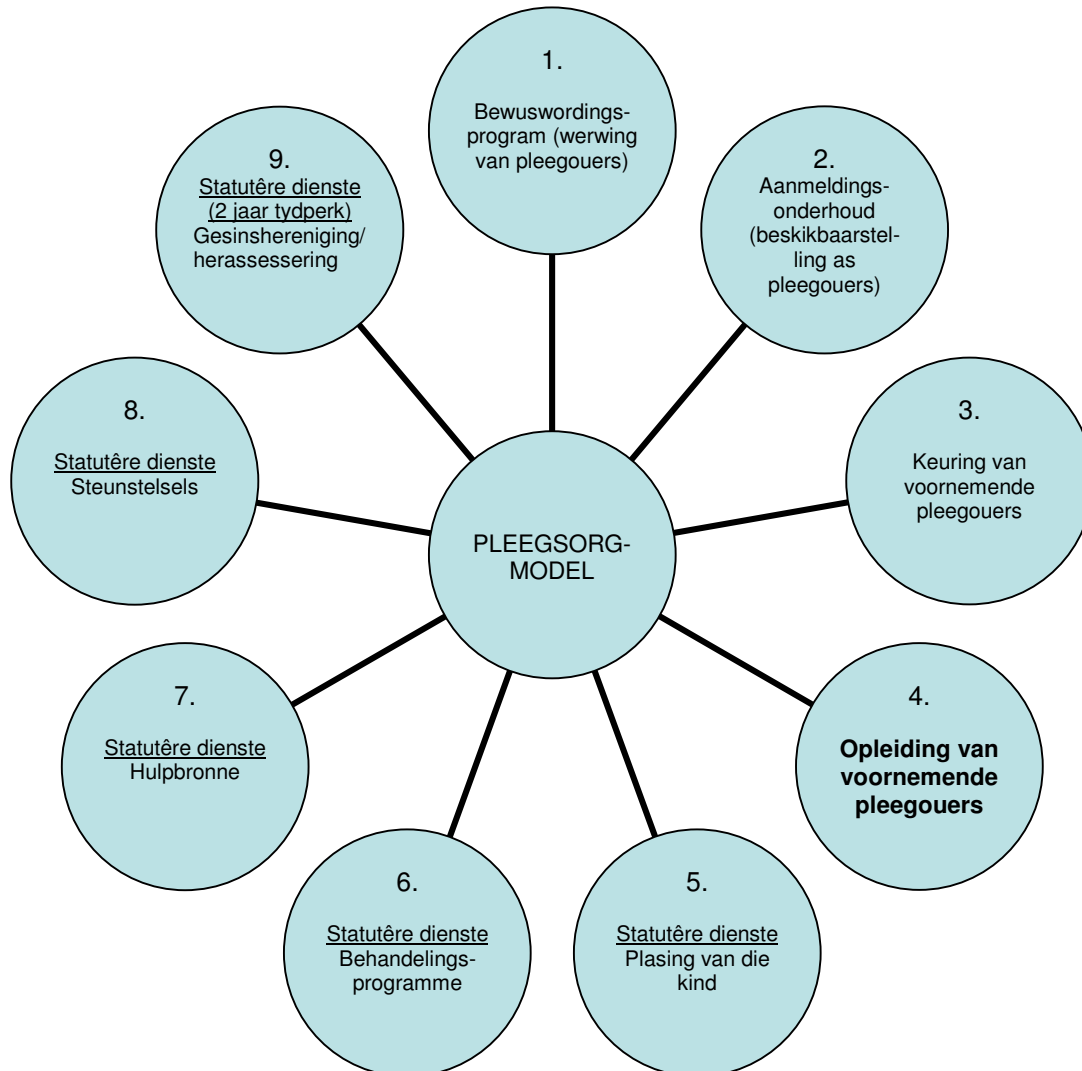
Wat hierdie beleid verder positief maak, is dat werksprosedures en werkwyses duidelik uiteengesit word. Dit is verstaanbaar, selfs vir onervare maatskaplike werkers. Hierdie beleidsdokument se vereistes waaraan pleegouers moet voldoen, stem ook baie ooreen met die beleid van die Christelike Maatskaplike Raad, wat betref ouderdom, profiel en vereistes waaraan voornemende pleegouers moet voldoen.

Nêrens in hierdie beleidsdokument word melding gemaak van die opleiding van voornemende pleegouers nie. Die oriëntering van pleegouers word wel kortliks genoem waar aandag gegee word aan wat pleegsorg behels (hieraan word volledig aandag gegee in die navorser se opleidingsprogram).

Die inhoud van hierdie beleidsdokumente was van kardinale belang en is ingesluit by die opleidingsprogram vir voornemende pleegouers. Die doel van hierdie studie is nie dat die nasionale pleegsorgbeleid moet verander nie. Die uiteindelijke doel is eerder dat die opleidingsprogram vir voornemende pleegouers deel moet uitmaak van 'n groter pleegsorgmodel. Die rol van 'n opleidingsprogram vir voornemende pleegouers as deel van 'n groter pleegsorgmodel, word in figure 5.1 en 5.2 uiteengesit (verwante en nie-verwante plasing).

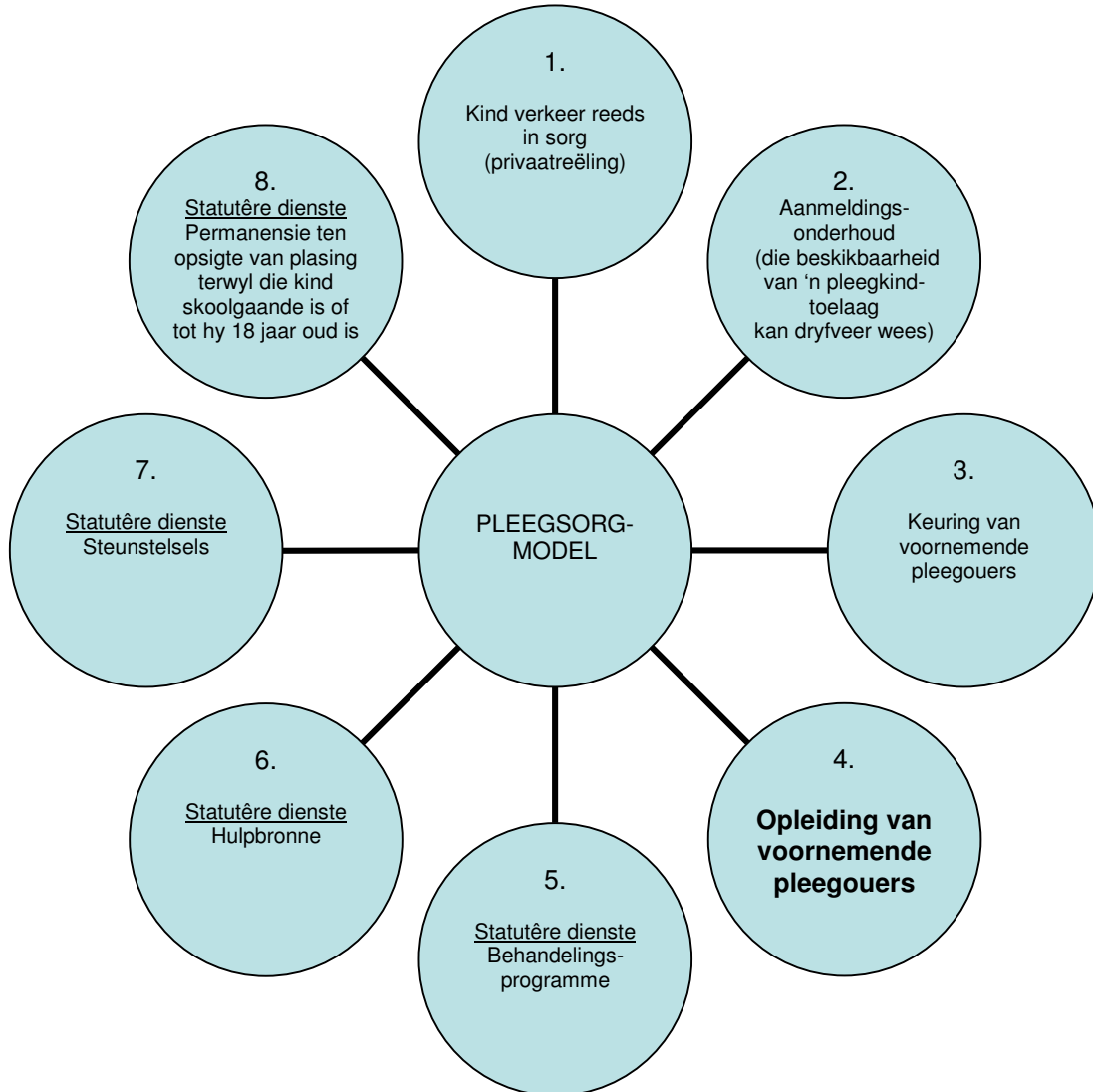

FIGUUR 5.1: VOORSTELLING VAN 'N PLEEGSORGMODEL BY NIE-VERWANTE PLEEGPLASINGS

Uit figuur 5.1 word die voorstelling gemaak dat die opleiding van voornemende pleegouers moet geskied voordat 'n kind in pleegsorg geplaas word. Dit is egter nie die realiteit nie, aangesien 'n kind as gevolg van 'n krisisplasing reeds by voornemende pleegouers in plek van veiligheid geplaas kan word, hangend die afhandeling van die kinderhof- en pleegouerondersoeke. Bogenoemde model gee 'n duidelike beeld ten opsigte van die plek van 'n opleidingsprogram vir nie-verwante voornemende pleegouers binne hierdie groter model.

FIGUUR 5.2: VOORSTELLING VAN 'N PLEEGSORGMODEL BY VERWANTE PLEEGPLASINGS

Uit figuur 5.2 kan duidelik gesien word dat die opleiding van voornemende pleegouers 'n belangrike deel van die pleegsorgmodel uitmaak, selfs by verwante pleegplasinge. Bostaande figuur 5.2 is grootliks geskoei op verwante pleegplasinge waar die voornemende pleegkind wees gelaat is na sy ouers se afsterwe. Verwante pleegplasinge kan ook geskied waar die ouers nog leef, waar die model soos in figuur 5.1 uiteengesit, gevolg kan word.

5.7 SAMEVATTING

Na aanleiding van die bespreking van die *Draft Discussion Document and Foster Care Guidelines* van die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling (Scholtz, 1997:13-24); die *South African Yearbook of Social Development* (2006:1-53), asook die drie welsynsorganisasies se pleegsorgbeleid en -prosedures, kan die volgende punte uitgelig word:

- Die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling en die drie welsynsorganisasies se beleidsdokumente vervat nie enige opleidingsriglyne of -programme vir voornemende pleegouers nie. Die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling en Die Ondersteuningsraad meld dat opleiding van pleegouers moet geskied, maar die inhoud van so 'n program word nie uiteengesit nie. By die Christelike Maatskaplike Raad, word tydens oriëntering met die voornemende pleegouers wel inligting deurgegee oor wat pleegsorg behels, maar dit word ook nie volledig uiteengesit nie. Die Kinder- en Gesinsorgvereniging van Suid-Afrika maak geensins in hul dokument melding van die opleiding van voornemende pleegouers nie.

5.7.1 Die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling

- Die pleegkind: Die kind moet vooraf op plasing voorberei word en hy moet betrokke wees by die opstelling van sy behandelingsplan. Terwyl die kind in pleegsorg verkeer, is hy geregtig op alle fasette van emosionele, fisiese, skolastiese, intellektuele en geestelike versorging. Deurlopende dienslewering vind by die kind plaas.
- Die pleeggesin: Deur bewusmakingsprogramme op deurlopende basis in gemeenskappe te loods, word voornemende pleegouers vir welsynsorganisasies gewerf. Voornemende pleegouers moet opleiding deurloop en word gekeur volgens vasgestelde riglyne en prosedures van die onderskeie welsynsorganisasies. Die voornemende pleegouers moet ook aan bepaalde vereistes voldoen voordat hulle gekeur kan word, wat onder andere liefde vir kinders, geduld, buigsaamheid en kulturele sensitiwiteit, insluit. Die pleeggesin word ook oor hul regte ingelig en moet voorsien in die sekuriteit van die pleegkind wat by hulle geplaas is.
- Die biologiese ouers: Voorkomingsdienste moet eers aan ouers gelewer word, alvorens hul kind uit hul sorg verwyder word. Die ouers moet toegang hê tot hulpbronne as

voorkomingsmaatreël. Indien hul kind wel verwyder word, moet die ouers vooraf daarvoor ingelig en voorberei word. Indien die terugplasing van 'n kind in sy ouers se sorg nie kan realiseer nie, moet permanensiebeplanning aangaande sy plasing gedoen word. Dit is belangrik dat plasing van die kind eerder in familie se sorg oorweeg moet word.

- Die aanbeveling word gemaak dat onderskeid getref behoort te word tussen langtermyn- en korttermynpleegsorg, asook verwante en nie-verwante pleegsorg.
- Die gebrek aan 'n resente nagevorste opleidingsprogram vir voornemende pleegouers word beklemtoon. Tans word voornemende pleegouers by welsynsorganisasies opgelei volgens hul eie voorskrifte en beleid.

5.7.2 Die Ondersteuningsraad

- Die reg van ouers om hul kinders op te voed en te versorg, word erken. Daar word dus in die maatskaplikewerk-professie gefokus op die instandhouding van die eenheid van die gesin. Indien ouers nie die versorging van hul kinders na behore kan waarneem nie, gebeur dit soms dat die kinders verwyder moet word. By die kontinuum van versorging moet verseker word dat sorgbehoewende kinders toegang tot dienste het. Die doel van pleegsorg is altyd om kinders in hul biologiese ouers se sorg te herstel. Indien hierdie doel nie kan realiseer nie weens die ouers se onvermoë om hul omstandighede te verbeter, is dit nodig dat langtermynbeplanning gedoen word. Dit is dus belangrik dat die kind se eiesoortige en individuele behoeftes altyd vooropgestel moet word.
- Pleegsorgtoesigwerkers: Die *verantwoordelikheid* van pleegsorgtoesigwerkers fokus op die lewering van professionele dienste, wat insluit: die seleksie van voornemende pleegouers, plasing van kinders, asook die voortsetting van dienste na die plasing van kinders. Dit is die *reg* van die pleegsorgtoesigwerker om gerespekteer te word en die nodige opleiding te ontvang in haar professie. *Vereistes* waaraan die pleegsorgtoesigwerker moet voldoen, is dat sy al die partye ten alle tye aan die tydelikheid van pleegsorg moet herinner en alle partye op die pleegplasing moet voorberei. Tydens plasing wat probleemgevalle is, verkry die pleegsorgtoesigwerker die nodige leiding en ondersteuning deurdat vereis word dat die geval vooraf tydens 'n paneelbespreking waar die programbestuurder en direkteur teenwoordig is, hanteer word.

- Pleeggesinne: Die pleeggesin is daarvoor *verantwoordelik* om in die pleegkind se spesifieke fisiese, emosionele, psigiese en intellektuele behoeftes te voorsien. Pleeggesinne moet oor hul *regte* ingelig word voordat 'n plasing plaasvind en mag daarop aanspraak maak om die nodige leiding en ondersteuning te ontvang. Die *vereistes* rakende die voornemende pleegouers se ouderdom, huwelikstydperk, en gesinstruktuur is duidelik uiteengesit en dien as duidelike riglyn vir die keuring van voornemende pleegouers. Die voornemende pleegouers moet ook psigies gesond wees.
- Biologiese ouers: Die *verantwoordelikheid* van die biologiese ouers behels dat hulle die nodige samewerking moet bied en aktief moet deelneem aan enige insette wat deur die betrokke maatskaplike werker gelewer word. Die biologiese ouers is ook self verantwoordelik vir die verbetering en herstel van hul gesinsfunksionering. Dit is die *reg* van biologiese ouers om betrek te word by enige aspekte en besluitneming rakende hul kind en hulle mag ook aanspraak maak op ondersteuning en dienste. Die *vereistes* wat aan die biologiese ouers gestel word kan saamgevat word deur daarop te fokus dat hulle deurlopend betrokke moet wees by enige beplanning ten opsigte van hul kind.
- Pleegkinders: Pleegkinders is daarvoor *verantwoordelik* om al die individuele lede van hul pleeggesin te respekteer. Hulle moet ook hul samewerking bied aan die betrokke maatskaplike werker en vra vir hulp en leiding indien hulle 'n behoefte daaraan het. Pleegkinders se *regte* kan saamgevat word deur te fokus op hul reg om as individue behandel en gerespekteer te word, beveilig te word en binne 'n gesin groot te word. Dit is 'n *vereiste* dat die belang van die pleegkinders altyd vooropgestel moet word en dat hulle hieroor ingelig sal bly.
- Pleegouers se eie kinders: Dit is die *verantwoordelikheid* van die pleegouers se eie kinders om te besef dat hulle hul ouers, besittings en woning met die pleegkind sal moet deel. Hulle *regte* behels wel dat hulle privaatheid beskerm moet word, as individue gereken moet word en dat hul keuses gerespekteer en ondersteun sal word. Dit is byvoorbeeld hul eie keuse of hulle bereid is om vriende met die pleegkinders te wees.
- Tydens die keuring van voornemende pleegouers, vind 'n evaluering van hul vaardigheidsmoontlikhede as ouers plaas. Dit is belangrik dat die maatskaplike werker voldoende inligting sal verskaf en hulle oor die voorgenome plasing sal voorberei. Opleiding van voornemende pleegouers vind in groepsverband plaas en is daarop

gefokus om hul kennis en vaardighede te bevorder. By seleksie van 'n gesin, moet na die kind se spesifieke behoeftes ondersoek gedoen word, byvoorbeeld sy talente, ouderdom, opvoedingsbehoefte, moreel-etiese funksionering en belangstellings.

5.7.3 Christelike Maatskaplike Raad

- Dit is belangrik dat voornemende pleegouers die nodige leiding moet ontvang om hul vermoë as gesin te evalueer. Die maatskaplike werker moet tydens haar ondersoek, die nodige inligting rakende die gesin bekom en dan tot 'n verantwoordelike besluit kom, wat bepaal of die gesin geskik sal wees om as pleegouers op te tree. Daar moet 'n vennootskapsbeginsel tussen die organisasie en die pleegouers bestaan, omdat die pleegouers in die behoeftes van die organisasie voorsien en nie omgekeerd nie. Pleegouers word dus as 'n hulpbron vir die organisasie bestempel.
- Kenmerke van 'n gesin wat as pleegouers oorweeg word, behels dat hulle 'n gesonde gesinsfunksionering moet handhaaf, stabiliteit moet hê, gesinskohesie moet ervaar, oor probleemoplossende vermoëns moet beskik, ondervinding van kinderopvoeding moet hê en samewerking moet kan bied. Die motiewe waarom ouers hulself as pleegouers beskikbaar stel, moet deeglik ondersoek word en nie verskuil wees nie. Indien die maatskaplike werker onseker is oor die motiewe vir pleegsorg, moet dit vooraf duidelik met die voornemende pleegouers uitgeklaar word.
- Die vereistes waaraan voornemende pleegouers moet voldoen, is duidelik uiteengesit. Dit sluit in: hul ouderdom, huwelikstydperk, inkomste, buitenshuise arbeid van die moeder en hul gesinsamestelling. Hierdie vereistes moet ook vooraf deeglik met die voornemende pleegouers gekommunikeer word. Kinderlose egpare word slegs oorweeg indien hulle infertiliteitsberaad deurloop het en hulle kan slegs vir permanente plasing benut word.
- Die individuele behoeftes van die pleegkinders moet voorrang geniet, wat beteken dat broers en susters van een gesin nie noodwendig saam geplaas kan word nie. In sulke gevalle moet gepoog word om onderlinge kontak tussen die sibbe te bewerkstellig en in stand te hou. Daar word ook onderskeid gemaak tussen pleegsorg en familiesorg. Voornemende pleegouers wat familie van die pleegkind is, moet ook 'n volledige keuring- en opleidingsprogram deurloop. Dit is nodig dat hulle die nodige samewerking sal bied.

5.7.4 Kinder- en Gesinsorgvereniging van Suid-Afrika

- Die opleiding en keuring van voornemende pleegouers is 'n deurlopende proses. Die doel van die oriëntering van pleegouers is om aan hulle die nodige inligting te verskaf en om hulle deeglik voor te berei op die proses van pleegsorg, asook die vereistes waaraan hulle moet voldoen. Die vereistes waaraan hulle moet voldoen, is duidelik uiteengesit en neem die volgende in ag: ouderdom, huwelikstydperk, dagmoeders wat as pleegouers wil optree, asook aangenome kinders in een huis. Kinderlose egpare word verkieslik nie benut nie en sal slegs oorweeg word om as pleegouers op te tree wanneer hulle infertiliteitsberaad deurloop het, hul kinderloosheid verwerk het en nie meer te jonk is nie. Hulle sal ook slegs vir permanente plasings oorweeg word.
- Privaatreëlings wat oorloop in 'n pleegplasing, het 'n proses wat gevolg moet word, wat die aanvanklike aanmelding, ondersoek, beveiliging van die kind, kinderhofopening en veiligheidsplasing behels. 'n Vollediger ondersoek sal daarna volg om te bepaal of 'n pleegplasing in die kind se belang sal wees. Hierdie proses moet deurlopend aan al die betrokke partye gekommunikeer word.
- By die passing (selektering) en plasing van 'n kind, moet bepaal word of 'n kind 'n kandidaat vir pleegsorg of inrigtingversorging is. Kinders van 'n hoë ouderdom, wat 'n hegte band met hul ouers het, gedragsprobleme openbaar, wat reeds verskeie mislukte plasings beleef het of gestremd is, sal eerder baat vind by 'n kindershuisplasing. Babas, kleuters en jonger kinders moet eerder in pleegsorg geplaas word. Pleegsorg word ook oorweeg waar kinders behoefte het aan 'n gesinstruktuur.
- Na die plasing van 'n kind, is dit die verantwoordelikheid van die maatskaplike werker om die plasing te monitor. Die samewerking van die biologiese ouers is baie belangrik. Waar die terugplasing van 'n pleegkind in sy biologiese ouers se sorg oorweeg word, moet die biologiese ouers, pleegouers, sowel as die kind, daarop voorberei word. Besoekreëlings tussen 'n pleegkind en sy biologiese ouers is belangrik en geskied volgens 'n ooreenkoms soos opgestel tussen die maatskaplike werker, die pleegouers en die biologiese ouers.
- Die doel van die bestudering van bogenoemde beleid en bestaande opleidingsprogramme, was nie om tekortkominge uit te wys nie, maar eerder om die mees resente en noodsaaklike inligting aangaande pleegsorg te bekom.